

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Orationes Dvae In Sacrosancto Oecvmenico Concilio Tridentino Habitaе

Dudith, András

Venetiis, 1562

Oratio Posterior Ad Sanctam Oecvmenicam Synodvm Tridentinam In
Sessione Qvinta, Qvi Fvit dies Iunij mensis XVI, habita à R. P. D. Andrea
Dvditio Sbardellato, Episcopo Tininiense, Et D. Prælatorvm, Ac ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-68800](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-68800)

ORATIO POSTERIOR
**AD SANCTAM OECV-
 MENICAM SYNODVM
 TRIDENTINAM**

IN SESSIONE QVINTA, QVI FVIT
dies Iunij mensis XVI, habita d R. P. D.

ANDREA DVDTIO
 SBARDELLATO, EPISCOPO TININIEN-
 SE, ET D. PRÆLATORVM, AC
 Cleri Hungariæ Oratore.

M. D. LXII.

SI QVANTA est cœlestium diuina-
 rumq; rerum dignitas atque maiestas,
 quanta Dei Max. in humanum genus be-
 neficentia, mortales animo cogitatio-
 neq; comprehendere, ac mentis aciem
 in clarissimam illam æterni solis lucem
 defigere possent; tanta, tamq; incredibili uoluptate per-
 funderentur, ut nihil his studiis potius ducerent, nullo
 alio mentes pabulo reficerent, ac recrearent, nihil ha-
 rum rerum contemplatione suauius, nihil iucundius, ni-
 hil beatius existimarent. Illud etiam uotis omnibus ab
 omnium rerum conditore Deo, dies noctesq; expete-
 rent, ut in foedum, ac tetrum hunc corporis carcerem in-
 clusum animum, solutis uinculis, educeret, ac post lon-
 gum hoc exilium, in cœlestem illam beatorum sedem,
 ac patriam transferret; ubi ex uberrimo illo diuinitatis
 fonte; omnem sapientiam haurire; atque omnibus, quæ
 illhinc largius promanant, diuinorum munerum diuitiis
 se se

D V D I T I I

se se perfundere, atque adeo se totos in immortales illos thesauros cupidissimè immergere, atque ingurgitare possent. Atque hoc quidem omnium mortalium esset studium; hoc unum animos hominum magnis desiderii stimulis excitaret, atque inflammaret; in hoc uno omnium euigilarent curæ, ac cogitationes, si, ut paulò ante dicebam, mentes humanæ, ex impuro hoc cœno, & caducarum rerum sordibus emergere, atque ad diuinarum immortaliumq; rerum contemplationem homines erigere sese, atque attollere, & ueluti cœlo capita inferre possent. Sed ita pulcherrimam, omnibusq; diuinis ornamentis decoratam naturam nostram, primi parentis nostri lapsus deformauit; ita omnibus æternæ sapientiæ donis nudauit; ita perniciosa sui contagione errati contaminauit, atque afflixit, ut cœlestis patriæ, ac regni hæreditate deturbati, omnibusq; bonis exuti, nihil iam prope aliud, quàm unam tantùm, eamq; non planè certam consequendæ illius gloriæ, quæ eius culpa nobis erepta est, spem retineamus. O miserabilem humani generis sortem, ò luctuosum illum nobis diem, quo de tam alto dignitatis gradu deiecti, & in has misérias, in has angustias coniecti, ac depressi sumus.

Execrando isto, ac detestabili primi parentis nostri errore factum est, ut abdita, & penitus reclusa diuinitatis mysteria, ac clarissimam & pulcherrimam illam lucem, ueluti degeneres quidam aquilæ foetus, apertis oculis aspiciere prorsus iam nequeamus: Simulachrum autem, ac uix leuiter adumbratam diuinitatis imaginem, aut, ut uerius dicam, impressa in rebus terrenis illius uestigia, non nisi longe, idq; quasi per nebulam, ac densam quandam caliginem, contueri liceat. Utinam uerò quando iam in eam nos ille miseriam secum pertraxit, hanc saltem nobis facultatem reliquam fecisset; ut si uel tenuem illam, quam in diuinis rebus aspectamus lucem, dicendo

dicendo explicare non possumus ; at certè summam Dei in nos beneficentiam & cognoscere , & cognitam dignis laudibus , atque aliqua grati animi quantulacunq; significatione prosequi possemus . Sed , ò miseram undique nostram sortem , ne id quidem satis , pro Dei optimi in nos meritis , ac pro tantæ rei dignitate perficere possumus ; quin uerò illud ipsum , quod possumus , non , nisi eius munere , ac beneficio , possumus : ita , ut ne pro beneficiis quidem , nisi ueluti nouo eiusdem beneficio cumulemur atque adiuuemur , aut quas ei debemus gratias agere , aut omnino loqui liceat .

Ita infinito quodam beneficiorum cumulo , ac singulari Dei erga nos clementiæ magnitudine undique præmimur , atque adeo obruimur . Ac mihi quidem nunc ad Deum maximè confugiendum est , isq; suppliciter præcandus , ut , quoniam ipse & uoluntatem ad præclaras res peragendas , & facultatem , pro immensa sua bonitate , ac misericordia , humano generi largiri consueuit ; mihi hodierno die in augustissimo hoc , & sanctissimo tot præstantium , ac summorum uirorum cœtu de sacrosancto Iesu Christi eius filii corpore , & sanguine ; in quo infinita eius erga nos beneficentia in primis elucet ; breuissimè dicere cogitanti ; & mentem , uoluntatemq; ad omnem alacritatem excitet , & os meum tallium , tantarumq; rerum maiestate iam tremebundum , ac titubans aperiatur , & Spiritus sancti gratiæ particulam mihi aliquam impertiatur , ut si pro tantæ rei dignitate parum accommodatè dixero ; illud saltem eius beneficio , ac munere consequar , ut omnis ab oratione mea uanitas , omnis longè remoueatur impietas .

Vos uerò , amplissimi uiri , obsecro atque obtestor , ut tam salutaris argumenti multis obstructam difficultatibus explicationem ita audiatis , ut neque attentionem , neque benignitatem uestram , qua in primis fretus ad di-

D
cendum

cendum ueni, in ulla orationis meæ parte mihi defuisse
 intelligam. Immanis ille, & capitalis, ac perpetuus hu-
 mani generis hostis, qui tanquam Leo rugiens mortales
 circumit, quærens quem deuoret, nostris nondum mi-
 feriis satiatus, inueteratam illam suam consuetudinem;
 quam in primo parente, magno nostro malo, fatis iam
 experti eramus; etiamnum retinens, non languet, non
 ocio torpescit, sed uigilat, huc atque illhuc circumcursat,
 omnibus locis præstò adest, insidias collocat, laqueos
 ponit, omnem diligentiam adhibet, ut irretitos homi-
 nes teneat, & in tenebricosum illum, atque omni infoeli-
 citatis genere refertum carcerem suum præcipites rapiat.
 Etenim eam nobis ille foelicitatē inuidet, cuius nos, ipso
 eiecto à Seruatore nostro hæredes instituti sumus. Quid
 autem? nihil'ne suis ille artibus proficit? O cœcas homi-
 num mentes. Si nouus hic aliquis, ac nondum fatis ad-
 huc cognitus hostis esset, cuius dolos homines antea au-
 ditione tantum accepissent; nonnullam fortasse inertiae,
 socordia, imprudentia, qua se tuerentur, excusatio-
 nem habere possent; Sed cum ueluti hæreditarius qui-
 dem noster sit inimicus, qui non bonis, non fortunis,
 non mortali huic, & caduca uita; sed æternæ foelicitati,
 sempiternæ gloriae nostræ insidietur; quæ tanta suæ salu-
 tis mortalibus est negligentia, ut eius fallacias effugere,
 dolos euitare, conatus eludere, impetus à se depellere,
 ac propulsare noluit? Antea suis ille fallaciis, suis illece-
 bris, parentem illum nostrum, nosq; unà ab æterna foel-
 licitate abstraxerat, & astu perfecerat suo, ut nihil iam
 nostro genere miserius fingi posset. Nunc summa Dei
 Opt. Max. in nos clementia, atque Vnigenæ eius filiimi-
 sericordia redditam nobis cœlestis uitæ, gloriaeq; hæredi-
 tatem inuadere, atque iterum eripere conatur, & quos
 Christus sacrosancta sua morte ex diris eius faucibus
 per uim extraxit, nefarius ille, & insatiabilis anima-
 rum

rum quasi helluo quidam, iterum deuorare contendit. Quem enim alium tot in Ecclesia diffidorum, tot factionum, tot contentionum auctorem nominabimus, quàm illum ipsum, qui omnis inanitatis est pater, omnis dissensionis, omnis discordiæ, omnis deniq; mali fator, ac seminator?

Sed quomodo ad rem aggressus est? præclarè ille quidem, & ad id consequendum, quod ad euertendam humanam salutem in primis pertinere intelligebat, peraccommodatè.

Nam cùm probè nossent, nihil se ante proficere posse, quàm si Christum ipsum non possent, at certè, quòd proximum fuit, Christi in terris Vicarium aggredieretur; & Ecclesiam, cuius ipse Vicarius præfidiis, ac viribus munitus esset, conuelleret: huc omnes machinas admouit, ut, quanta maxima possent ui, utriusque auctoritatem labefactaret; atque etiam, si possent, & quocunque tandem modo possent, penitus euerteret, funditusque exscinderet.

Non ignorabat ille, si alterutrius dignitas firma, stabilis, inconcussaq; consisteret, parum se promoturum; cùm tanta utriusq; inter se connexio existat, ut non nisi unà & stare, & concidere posse uideantur. Itaque totis in utrunque uiribus impressionem fecit. Ac primùm quidem summum in terris Ecclesiæ caput, tanquam fortissimum aliquod propugnaculum adortus, quibus non armis, quibus non machinis ad oppugnationem usus est? Postea uerò firmissimam ueritatis arcem Ecclesiam, cuniculis quibusdam actis, prosternere conatus, eos ad eam rem administratos, ac satellites adhibuit, quos illhinc ob nefanda quædam patrata scelera transfugas, in sua de uolasse castra conspiceret. Ac cùm firmiora adhuc sibi comparare præfidia, & quàm possent numerosissimum exercitum, quo Ecclesiam oppugnaret, conscribere uel-

D V D I T I I

let, animaduertit nulla alia ratione maiorem se facinororum hominum manum cogere posse, quàm si omnis sceleris, omnis impietatis impunitatem, tanquam amplissimum quoddam militiæ suæ stipendium proponeret, quam rationem etiam in impurissima ac nefaria Mahometi secta excitanda, atque propaganda secutus pridem fuerat. Itaque repente ueluti asyllum quoddam aperuit, & omnis licentiæ, ad omnia perpetranda scelera signum sustulit. Hoc sublato signo, Deum immortalem, quanta breui tempore, non modo lixarum & calorum, sed iam ipsorum etiam ducum multitudo ad eius uexillum conuolauit? quot hominum millia sacramento huic se militiæ addixerunt?

Ibi tum præclari scilicet illi, ac generosi, & uel ipsis iam nominibus horribiles duces prodierunt; Lutherus, Melanchthon, Zuinglius, Oecolampadius, Osiander, Bucerus, Suenckfeldius, atque alii innumerabiles. Atque hi quidem, ut primùm ex Ecclesiæ matris castris profugerunt, arma illa, quæ à matre acceperant, ut à uicem tuerentur; ò scelus, impii, ingrati filii, in ipsius sanctissimæ, castissimæ, optimè de se meritæ matris uiscera contorserunt, & crudelissimis diuinum eius corpus vulneribus lacerarunt.

Quid? hoc ne eorum furor ac rabies loco substitit? minimè uerò. Longius etiam progressi sunt, & in ipsa sacrorum adyta, ac ueneranda mysteriorum penetralia, per summum scelus, per summam impietatem, irruentes, rupto Christi domini testamento, sacrosanctum eius corpus & sanguinem; quem ipse, ut nos seruaret, profudit, ac perpetuum suæ erga nos charitatis monumentum ac pignus nobis in terris reliquit, scelerati isti filii de nostris manibus per uim extorquere conati sunt, ac quantum in ipsis fuit, conculcarunt, atque indignè protriuerunt. O impietatem? Vnicum nobis in aduersis rebus
sola-

solatium ; vnicam hanc , & sacram anchoram , ad quam in tot , tantisq; humanæ miseræ procellarum fluctibus confugeremus , excutiunt , ac de medio prorsus sublatam uolunt . Nihil efficitis , non deseret suam Christus Ecclesiam , non eam suo destitutam auxilio uestris diutius sceleribus patere , neque eam uestris amplius iniuriis expositam obiectatamq; esse uolet ; uestros ille conatus , uestros impetus , reprimet , debilitabit , franget .

Quod quidem si nostra ille causa , pro quibus preciosissimum sanguinem istum suum , in quem uestri feruntur incursus , profudit , si nostra , inquam , causa non faciet , at certè sua ipsius causa faciet , ne tanta res tam indignis à uobis modis tractetur . Si reliqua uestra in hunc diem ferre potuit maleficia , neque ea statim uindicauit , quòd Ecclesiam suam hisce ad patientiam malis exerce-ri , & electos suos hoc ueluti igne quodam examinari ac probari uoluit ; uestrum istud tantum , tamq; nefarium , & inexpiabile scelus , ne erretis , inultum abire non sinet . Neque uerò poterit . Nam si summus ille , atque æquissimus est iudex , si ita iustus est , ut omnis iustitiæ , omnis æquitatis uberrimus quidam sit ueluti fons , atque origo ; qui fieri potest , ut in tam contumeliosos , & in suam carnem , in suum sanguinem tam iniurios homines non animaduertat ? Carnem ille suam , qui uerè est cibus , & sanguinem suum , qui uerè est potus ; panem illum angelorum à uobis proteri sinet , ac de Cœlo sæuientes uos in illum aspiciet ? O singularem sceleratorum hominum confidentiam ? O nimiam audaciam . Nos uerò , pater cœlestis , qui improbi quidem filii , sed tui tamen filii sumus , eximiam atque incredibilem hanc tuam erga nos charitatem agnoscimus ; ac preciosissimum , omnibusq; diuinorum munerum thesauris affluens corpus , ac sanguinem tuum , in terram prostrati , suppliciter , ac demissè veneramur . Neque enim tua in nos ingens ignorare nos
patitur

patitur misericordia, quantum hoc admirabilis tui erga nos amoris sit pignus; illudque planè persuasum habemus, huius cibi, hoc est, corporis tui esu, & sanguinis tui potatione, tali nos tibi nexu copulari, tamq; indissolubili, ac firmo quodam uinculo coniungi, nulla ut post hac uis abs te nos diuellere, aut abstrahere queat.

Atque hoc quidem ita esse, quis iam dubitare aufit? Cùm Christum ipsum, Seruatorem nostrum, audiat dicentem; Qui manducat meam carnem, & bibit meum sanguinem, in me manet, & ego in eo: Hic est panis ille uiuus, qui de Cœlo descendit; qui ex hoc pane manducauerit uiuet in æternum. Iam quis tantæ huius beneficiæ magnitudinem, aut animo complecti, aut oratione prosequi se posse existimet? Ipse unigenitus Dei filius, summa bonitas, summa sapientia, summa perfectio; nostræ nihil opis indigens: quin potius uicem nostram dolens; miserabilis conditionis nostræ misertus; cùm Deus esset, (dictu mirabile) cùm Deus esset, è cœlesti suo domicilio, nostra causa, in has se terras demisit, vilem hanc, & abiectam carnem nostram, tanquam sordidam, atque indignis quibusdam maculis imbutam uestem induit, homo factus est: atque ut diuinitatis nos suæ participes faceret, eamq; nobiscum communicaret, cùm infinita nostra scelera, nemo alius, nisi ipse, qui infinitus & immensus esset, expiare unquam, ulla ratione posset, nostram hanc naturam assumpsit. Ad extremum autem, ut in cœlestis patriæ ciuitatem, è qua eiectione eramus, postliminio nos restitueret, ut denique Deos nos efficeret, acerbissimam pro nobis mortem, volens, libensq; appetiit, hostiamq; se, ut iratum & auersum à nobis Patrem placaret, in ara crucis, immolandum præbuit. Postremò ne quid omnino ad summam eius erga nos beneficiam deesset, aut requiri à quoquam posset, cum iam antea illud ipsum, quod de nostro sumpserat, nobis restituisset

stituiſſet (quod tamen ne ipſum quidem noſtrum dicere poſſumus , cùm omnia ab eo acceperimus , ac quòd ſpiramus , quòd uiuimus , quòd denique ſumus , ipſi , qui ex nihilo nos procreauit , acceptum ferre debemus) ut immortale hoc ſuum beneficium nobis cumulatiuſ quodammodo redderet , humanam noſtram naturam diuinitatis ſuæ temperamento perfecit , atque abſoluit , & coniunctam atque in unum iam concretam , admirabili quodam nexu , humanitatem cum ipſa diuinitate nobis in ſacroſancto hoc Sacramento utendam , fruendam reliquit . O admirandum ; ò ſacrum ; ò ſalutiferum , & omni ſuauiſſitate refertum conuiuium , in quo Chriſtus Deus , & homo perfectus nobis proponitur . Sed quo me rapit ardor ? Nullum mihi cum impiis iſtis Satanæ ſatellitibus ſuſceptum certamen eſt , qui ipſum Seruato-rem noſtrum (quod dicere horreſco) uanitatiſ arguere non dubitant . qui quidem , ne quis unquam exiſteret , niſi mentis inops , qui de ſacroſancto hoc myſterio addubitaret ; aut ſecus , quàm fas eſſet , exiſtimaret ; ipſe ſanctiſſimos ſuos oculos in cœleſtem hunc panem deſigens , apertis ac diſertis uerbis dixit ; Hoc eſt corpus meum . Non eſt mihi contra iſtos depugnandum : ipſi ſibi , mihi credite , perniciem ; ipſi ſibi exitium adferent . Eſt aliud quoddam nefariorum hominum genus , quos ad ſubruenda Eccleſiæ fundamenta malus ille Dæmon ſubmiſit .

Hi uerò , ut fucum facilius facere , & imperitos homines ad defectionem adducere , atque in ſua pellicere caſtra commodius poſſent , pietatem prætexentes , in angelos ſe lucis transformantes , nouo , & in vulgus plauſibili quodam armorum genere matrem adorti , pro Chriſti ſe ſanguine prælium inire , ac dimicare prædicant . Chriſti ſibi ereptum eſſe ſanguinem , imperita approbante , & acclamante multitudine , fremunt , eumq; ſibi depoſcunt .

poscunt. Ita incautas mentes in suas partes pertrahunt; ac cùm nihil minus cogitent, omnem se pro pietate, proq; conseruanda uera & incorrupta Christianæ religionis integritate concertationem suscepisse persuadent.

O ingrati filii, ò fidei desertores; unde uobis tanta, tam subito sapientiæ lux affulsit, ut sapientissimam matrem uestram, omnis omnino erroris expertem, erroris redarguere, & in densissimis ignorationis tenebris demersam iacere existimetis? Vanus erit, uestra opinione, Christus, qui perpetuo se illi ad consummationem usq; sæculi affuturum pollicitus est. Quis furor, aut potius, quæ uos furix agitant: quæ uos intemperies, quasi uolento quodam flatu atque impetu, huc atque illhuc, propellit? Vnitatis hoc, & pacis symbolum, atque arctissimum quoddam charitatis uinculum in Ecclesia Seruator noster extare uoluit: vos, proh dolor, hanc unitatem diuiditis; pacem tollitis; uinculum disrumpitis. Vestem illam inconsutilem, cuius nos tegumento, ab omnibus turbulenti, & fluctuosi huius maris tempestatibus muniti, ac tuti eramus; vos, vos, inquam, temerè, nulla de causa, discidistis, atque adeo dilacerastis. Fuerunt tempora, cùm sapientissima mater nostra Christi sponsa, quæ à uera, & recta sponsi sui sententia ac uoluntate nusquam aberrat, filiis suis, in quibus pristinum illum pietatis igniculum accensum, & inflammatum conspiceret, calicis usum permetteret, & Christi, sponsi sui, sanguinem etiam sub uini specie illis propinaret. Postea uerò cùm antiquum illum pietatis ardorem restinctum esse; & religionis studium in hominum mētibus refrixisse animaduerneret, multaq; infanda per socordiam, ac negligentiam euenire cerneret, quæ ad tam preciosi sanguinis iniuriam pertinerent; primò quidem illa calice filiis suis non statim prorsus interdixit, sed prudenti aliqua ratione ostendit magnum uitari nefas, & sacrilegium posse,

posse, si, ab eius usu abstinerent. Itaque iam tum ab initio, cum hæc plurimum consuetudo uigeret, ut populares quoque sub uini specie Christi sanguinem fumerent: ex eis illi, qui eo in statu essent, ut non nisi magno negotio, ac summa cum difficultate cauere possent, ne aliqua, per imprudentiam, sanguinem potantibus guttula efflueret, atque ex ore delaberetur; ipsi se, sua sponte, prophanationis ac sacrilegii metu, ac fuga, ab hoc usu remouerunt. In quo quidem præclarum & memorabile suæ pietatis ad omnem posteritatem argumentum transmiserunt. Ac sapienter illi quidem. Nam & summa pericula hoc suo facto deuitarunt; neque tamen propterea non omnem eam utilitatem, ac totum illud, quod utriusque speciei communicatione percipi solet, ad se non traduxerunt.

Non ignorabant illi æquè sub panis, atque sub uini specie, totum Christi corpus esse; Atque utrunque tam alterius duntaxat, quàm utriusque specie contineri. Corpus enim uiuum, quale illud esset, sanguinis expers, existimare nefas putabant: Sanguinem item uiuum, qualem illum esse non dubitabant, non nisi in corpore consistere planè persuasum habebant. Deinde uerò ne illud quidem nesciebant, Christi corpus in partes secari, ac diuidi non posse. Ex quo facilè intelligebant, & sub pane, & sub uino, totum, uerum, uiuum Christi corpus, & sanguinem; non cadauer mutilatum, aut membratim discerptum, non cruorem existere.

Cum autem tanti, tamq; admirabilis sacramenti aptã in pane, & uino, ac cohærentem inter se connexionem, & non dissolubilem quandam quasi coagmentationem cogitatione satis assequi non possent, omni cum demissione, ac pietatis testificatione, ex lætis illorum animis præclara illa uox erumpebat. O res admirabilis, manducat dominum pauper seruus & humilis. Ad hæc illa

E etiam

etiam audiebantur. Tantum ergo sacramentum ueneremur cernui; præstet fides supplementum sensuum defectui. Ad extremum autem cum istorum imitatione, non ita multas post ætates, uniuersi penè Ecclesiæ filii, ut pietatem, & quem Seruatori suo cultum debebant, sartam tectam conseruarent; ipsi quoque à periculoso illo sanguinis potu paulatim se se subdixerunt, & illa hauriendi calicis consuetudine abrogata, hunc non nouum quidem, sed non ab omnibus æqualiter ubique seruatum panis tantum edendi morem unanimi consensu receperunt. Ita factum est, ut iam inde à sexcentis, & amplius annis, calicis usu, omnibus ferè, aut certè plurimis locis prorsus sublato, panis tantum comedendi consuetudo magno studio ac religione conseruaretur. Quiescebat in summa tranquillitate totus penè terrarum orbis, cum ecce Satan communem & tam altam Ecclesiæ pacem inuidens, tristem illam ex Erebi sedibus Erynnim exciuit, & ut summa imis permisceret, atque omnia perturbaret, in Christi gregem immisit. Tum uerò Ecclesia portentosi huius monstri exortu perterrita, deque filiorum suorum salute magnopere sollicita, cum sponsi sui sanguinem non ad errorum expiationem, sed ad impietatem, ad iniuriam, ad prophanationem expeti uideret; ne, si taceret, boni etiam, sed tamen incauti filii in eundem, per imprudentiam, errorem prolaberentur; hanc ignominiam, hoc tantum scelus ferre diutius non potuit: Sed uocem sustulit, ingens esse periculum denunciauit, quod ut uitari posset, ad laudatam illam pristinæ pietatis consuetudinem filiorum animos incendit, atque uehementi quodam ardore inflam-mauit.

Non omnes tam piæ matris monitis paruerunt, non omnes dicto audientes fuerunt: sed obedientia semel abiecta, in pestilentis, & perniciosæ illius libertatis, cuius
dux

dux ipse Satan esset, castra profugerunt; ac nullo honore, nullo cultu, nulla reuerentia Sanctum Domini persecuti, nullum iam fingi potest tam magnum scelus, quod illi aut cogitatione non designauerint, aut etiam re ipsa aggredi dubitauerint. Continebat ista se pestis initio intra angustos illos unius Boemiæ fines, neque latius adhuc serpserat; cum aduersarius noster, tanti huius mali contagionem ad reliquas etiam orbis terrarum partes deriuare cupiens, alium quendam suum, ab inferis emissarium excitauit.

Hunc furiis percitum, ambitione tumentem, inuidiæ stimulis agitatam, sanguinem, cædesq; spirantem hoc tam præsentem ueneno imbuit; quod ille postea in Germania, nobilissimo illo Ecclesiæ membro spargeret, ac disseminaret, & tanti mali uirescentes miserorum hominum animas ad Tartara detruderet.

O incauta filia. Ita ne te facere oportuit? Vbi mens; ubi sensus; ubi præstans illa tua uirtus tum fuit, cum tam uenenatum hoc, & uirulentum poculum fraudulenter ad tuam tibi perniciem propinatum tam auidè hausisti? En, tuo exemplo, alios etiam fratres tuos ad sceleris eiusdem societatem inuitasti; eodem communicato ueneno illos infecisti; infectos tecum unà perdidisti.

Hancine tu matri tuæ, pro ingenti suorum in te meritum magnitudine, post tot sæcula, gratiam refers? Illa te in densissimis impietatis tenebris demersam, erexit; illa Dei ignorantiam caliginem ab oculis tuis discussit; illa ueritatis tibi lucem intulit; illa ab impio te Satanæ cultu, ad veri Dei cognitionem traduxit; illa iratum tibi Deum conciliauit; illa diuinorum te munerum participem fecit; illa tibi Christi, sponsi sui, corpus & sanguinem proposuit; illa tibi coelum denique ipsum patefecit: & tu, tantorum beneficiorum oblita; suauissimo obedientiæ iugo excusso; contempto Deo; salutis tuæ

D V D I T I I

immemor ; ad immanem illum aduersarium nostrum transfugis ; in illius te castra recipis ; illhinc charissimam , atque innocentissimam matrem omnibus ignominiis , omnibus probris , omnibus iniuriis laceffis ; illhinc eam iniquissimis criminationibus laceras ; illhinc uenenata in eam iacula torques . Non te piæ matris miseret ? Non te fratrum tuorum gemitus , non lacrymæ , non preces mouent ? tantæ ne animis iræ ? ita'ne ad omnem pietatem , ad omnem misericordiam obriguisti ? ita'ne te obfirmasti ?

An ideo Imperii illa tibi ornamenta & decus tradidit ; ideo summum atque altissimum dignitatis , ac maiestatis fastigium apud te collocauit ; ut tu pro tantis in te meritis , omnia sua sibi ornamenta detraheres ; è sua ipsam sede eiiceres ; omnes tuas cogitationes , omnes uires , omnes copias ad eius euerfionem conuerteres ? Quis te adeo dementauit ? quis te fascinoauit ? quis te in hos impietatis laqueos induit ? Respice iam , respice , tibiq; ad imitandum propone præclara cum ceterarum omnium uirtutum , tum uerò etiam religionis , ac pietatis exempla , quæ in Principe tuo , optimo Imperatore Ferdinando mirabiliter elucent . imitare eorum , qui plurimi etiam nunc apud te sunt , in catholica religione , ac pietate retinenda constantiam , ac fortitudinem , horum uestigiis , quæ ad certissimam salutem , & gloriam reducunt , insiste . Redi , redi cum suauissima matre tua in gratiam ; non uult illa te perditam ; non erit amplius iniuriarum memor ; omnia perpetua obliuione inuoluet , modo tu ad tuam te salutem erigas ; modo eam agnoscas matrem ; modo te dicto deinceps audientem præbeas .

Si sponsi sui sanguinem ita ardentè expetis , ut non satis habeas uno illum modo tantùm fugere ; dabit illa tibi calicem quoque , permittet tibi , ut hoc altero etiam modo Christi sanguinem haurire queas . Redi , redi ad
matrem :

matrem ; curre in charissimæ matris gremium ; curre in eius amplexus . Viden' ut illa ardentissimis suspiriis , acerbissimisq; te lacrymis ad se uocat ? Viden' ut te aperitis brachiis , ut obuiis ulnis auidissimè expectat ?

Si te perditam filiam recuperabit , omnibus lætitiis efferetur , exultabit , triumphos aget . De te uerò quid dicam opibus olim , uirisq; florens infoelix mea patria ? clarissima sanctissimorum Regum domus ; quid de te dicam ? Meministi tu quoque quid à matre tua Ecclesia acceperis .

Illa te aberrantem , in uiam duxit , illa tibi ad cœlos iter commonstrauit ; illa te in cœlestis regni hæreditatem adscripsit ; illa tibi omnia uirtutis ac pietatis ornamenta tradidit ; illa tibi arma , quibus aduersus humani generis hostem decertares , subministrauit ; illa te omnibus ad illud certamen accommodatis rebus instruxit ; illa , si quo casu succubuisses , victam erexit , recreauit , animos addidit , fortem & alacrem prælio restituit ; contra uerò si uirtute tua hostem illum tuum superasses , uictricem omni laudum genere ornauit , ad cœlum sustulit , omni commendatione , ac prædicatione prosequuta est . tuis illa Regibus prudentiam , consilium , uirtutem suffecit ; tuos illa Reges fortiter , constanter , & præsentissimis animis , aduersus communem salutis nostræ hostem beligerantes , post uictoriam in cœlestem ciuitatem quasi triumphantes induxit , atque in beatorum numerum inseruit ; illi tu salutem , illi omnia debes . Memineris antiquæ uirtutis , maiorum tuorum pietatis , constantiæ , in matrem Ecclesiam charitatis & obseruantia . ne te ulla ui abduci , ne te ullis unquam ab eius gremio rationibus auelli patiaris . Illa tibi à suo sponso uires impetrabit ; antiquam illam maiorum tuorum uirtutem , & ingens animi robur , ac fortudinem recuperabit . Illa suis apud Christum precibus perficiet , ut sæuissimum illud immanis

nis Turcarum tyrannidis iugum tandem aliquando à ceruicibus tuis excutias ; ut post diuturnam , miserabilemq; tot annorum seruitutem in libertatem te uindices , ut te attollere ; ut erigere ; ut Christiani nominis hostes labefactare , frangere , propulsare queas ; ut post tot , tamq; difficiles labores exantlatos , summa pace ac tranquillitate perfruare ; ut denique suauiter in charissimæ matris sinu conquiescas. Vos autem , amplissimi Patres , aberrantes filios uestros respicite ; reduces libenti atque alacri animo excipite , complectimini , fouete ; abeuntes omnibus , quibus potestis rationibus retinete ; fuga iam dilapsos , blandis uocibus reuocate ; manum reuertentibus porrigite , attrahite , omni charitatis ac benignitatis significatione prosequimini . Non tam iudices uos illis , quàm parentes præbete , atque horum affectum erga illo , planè induite ; omnem ex animis uestris acerbitatem eiicite ; omnem offensionem deponite ; omnem iracundiam abiicite . Misericordiæ nunc tempus est : Christum misericordiæ , non ultionis Deum ante oculos uobis statuite . ignoscite errantibus , errorem deprecantibus subuenite ; supplicum aliquando miseremini . sublatam de medio malis Dæmonis artibus pacem illam , quam Seruator noster sacrosancti testamenti sui tabulis consignatam , non multò ante , quàm moreretur , ueluti amplissimam quandam , & planè omnibus bonis circumfluentem hæreditatem nobis reliquit , orbi Christiano restituite . Videtis , nisi fallor , quantis discordiis , quantis dissensionibus , quantis odiis res agatur . Cernite , ut uestri se filii immaniter cruentent , ut mutuis se cædibus conficiant . Vbi illa uestra pietas , ubi charitas , ubi in filios uestros commiseratio ?

Adeste auxiliis , suppetias ferte , extinguite hoc tantum , tamque latum incendium , ne miserabili isto igne totus terrarum orbis , uestra potissimum culpa conflagrasse

grasse uideatur. Huic uos rei tum demum obuiam ire poteritis, si imbecillitatis filiorum uestrorum miseri, ad eorum uos infirmitatem demiseritis, & incredibilem illam eorum sitim, qua dies, noctesque cruciantur, quamprimùm restinxeritis. Quod quidem non ante fiet, quàm uos tantopere ab illis expetiturum Christi sanguinem, hianti ore, siccis faucibus, summo cum desiderio expectantibus, non grauatè, præbueritis.

Ne committatis, Patres, ut tot populorum, tot nationum, tot insignium prouinciarum, tot nobilissimorum regnorum, quæ nunc eodem incendio absumuntur, inanem esse iacturam existimetis. Arcèssimo hoc vnitatis, & pacis uinculo dispersas, ac dissipatas, & inter se pugnantes filiorum uestrorum mentes ac uoluntates colligite, firmissimo hoc nodo discrepantes animos constringite.

Non uult Christus ita uos propositi uestri tenaces esse, ut propter hunc sanguinem, quem pro omnibus ipse profudit, tanta sit inter nos, tamq; perniciofa animorum dissensio: quin potius propterea hunc sanguinem effundere, & quod maximum est, ignominiosissimum mortis genus obire uoluit, ut nos charitatis eius erga nos memores, coniunctissimis inter nos animis essemus, & quàm concordissimè uiueremus. Ne cogitetis, Patres, eos, qui tanto studio, tanta contentione, tam ardentè Christi sanguinem expetunt, atq; efflagitant, tam negligentes, tam impios futuros, ut quod tanto ardore sibi dari postulant, & obsecrant, id non omni ueneratione sint persecuturi, non omnem ab eo prophanationem longissimè amoturi. In uestra propemodum manu est, ut à recta salutis uia deflexos filios uestros, in uiam iterum retrahatis. In uos omnium coniecti sunt oculi; à uobis uniuersus terrarum orbis salutaria documenta, opta-
tam

tam illam, & iamdiu cupitam pacem, concordiam, summam animorum, ac uoluntatum consensionem auidissimè expectat; uestram omnes fidem, uestram opem, uestram misericordiam implorant. Ne sitis ita implacabiles, atque inexorabiles. Succurrite labenti, & iam iam ruituræ Reip. Christianæ, pacem orbi reddite, charitatem restituite, errantes & in alienis, atque adeo pestiferis pascuis uagantes oues uestras, in suas caulas congregate, salutari illas pabulo recreate. Eas uerò, quæ nondum dispersæ passim omnibus campis, relicto grege, uagantur, summa diligentia continete, ne ab eis uel latum unguem discedite, ne solas relinquitte. Væ soli, inquit ille, quia si ceciderit, non habebit subleuantem. Quòd si uerò aliquo abiulistis, easq; ad breue aliquod tempus reliquistis; summum est periculum; ne reditum uestrum procrastinate, redite ad uestras oues; omni celeritate recurrite. An nondum uidetis, ut uestro desiderio æstuent, ut langueant? vos illæ miserabili balatu ad se reuocant; insidiantes & circa caulas oberrantes lupos horrent, crudeles corporis sui laniatus pertimescunt. aliæ uerò uestra absentia fieri posse existimant, ut luce illa sublata, quæ ipsis ex Christi præcepto, ad rectum salutis iter præluere debet; in tenebris uersentur, omnibus locis impingant, concidant, pereant. Vos illis in tantis tenebris erroris & inscitæ, quæ uniuersum propè orbem contexisse uidentur; vos, inquam, iam tandem clarissimum lumen præferte, densam hanc caliginem dispellite, ueram illam lucem, quæ illuminat omnem hominem uenientem in hunc mundum, omnibus conspiciendam præbete. Excitate uos ad uestrum officium; immo uerò Christi domini uox omni uos ardore ad uestrum munus peragendum incendat, atque inflammet. Reuocate in memoriam sanctissimas illas eius uoces; Bonus pastor animam suam ponit pro ouibus suis. Imitamini pastorem illum, qui

qui aberrantem à grege ouem, summa diligentia, ac studio perquisiuit; inuentam suis humeris sustulit; sublata ad cæteras aggregauit. Quod quidem uos ipsos facere oportet. Non hoc per ministros munus rectè perficitur. Non hic aliena opera utendum est; inuisum illud atque odiosum seruatori nostro mercenariorum nomen hæc functio longè à se repellit: vos, uos ipsos postulat. Quod in uos ipsi facitis, quomodo ea, quæ paulò ante strictim attingi, perficietis? aut quomodo boni pastoris partes atque officium explebitis? quomodo si longius ab ouibus uestris abfueritis, quod infirmum est consolidabitis? quod ægrotum est, quomodo sanabitis? quomodo, quod contractum est, absentes, alligabitis? quod abactum est, si non adestis, quomodo reducetis? quomodo quod periit, si præsentis non estis, conquiretis? Iam uerò, quomodo, si longius abieritis, mutuò inter uos uoces exaudietis? quomodo pastor oues; aut illæ pastorem suum cognoscent, si ille oues istæ pastorem suum, aut nunquam, aut rarò admodum conspiciant? Date operam, Patres, ne illud in uos rectè ac cum ratione cadere uideatur, Dispersæ sunt oues meæ eò, quòd non esset pastor: & factæ sunt indeuorationem omnium bestiarum agri, & dispersæ sunt, errauerunt greges mei in cunctis montibus & in uniuerso colle excelso; & super omnem faciem terræ; dispersi sunt greges mei, & non erat, qui requireret; non erat, inquam, qui requireret. Propterea pastores audite uerbum domini. Hæc dicit dominus Deus. Ecce ego ipse super pastores requiram gregem meum de manu eorum, & cessare eos faciam, ut ultra non pascant gregem. Pertimescite, Patres, exhorrescite uocem illam; O pastor, & idolum, derelinquens gregem. gladius super brachium eius, & super oculum dextrum eius. Brachium eius ariditate siccabitur; & oculus dexter eius tenebescens obscurabitur. O acerbam,

*Ezech.34**Ezech.34**Zach.11*

F bam,

bam, Patres, ò terribilem comminationem. Quæ omnia, ut quàm longissimè à uobis remoueat, ut acutissimum illum diuinæ ultionis gladium non à brachio tantùm uestro repellatis; sed ut etiam iugulum uestrum; cui ille, nisi dicto audientes estis, iam imminet; à sæuissimo illo mucrone subtrahatis; quod uestri officii est, facite, diuinæ uoluntati atque imperio obtemperate. Quod ni facitis, caute ne in Dei uiuentis manus incidatis. O' terribiles, ò ineuitabiles ultionis diuinæ manus. Hinc, rebus foeliciter, ut spes est, confectis, concitatissimo cursu domum iter arripite; lucem uestris ouibus præferte, ne in auia, & senticosa aliqua loca, ne in præcipitia deferantur. Sed quo rapior? quid ago imprudens? Ignoscite, Patres, longius me orationis quasi quidam æstus abripuerat. Num sum nescius quales uos sitis? Nihil mea ista cohortatione opus est, uestra uos sponte, amplissimi Patres, quæ uestræ sint partes optimè intelligitis, & quod intelligitis, nullo monitore, uestra uoluntate incitati, & eximio charitatis ardore incensi, præclare, & summa cum omnium bonorum admiratione, ac prædicatione peragitis. Iam uideor mihi uidere illum diem, cùm, dimisso Concilio, præclaræ illæ, & sanctissimæ uoces ex ore uestro excipientur: cùm alter certatim alterum summo studio ad suum munus inuitabit; cùm mutuis uos cohortationibus, ueluti stimulis quibusdam, in hunc modum impelletis. Age sis, frater, eamus. Heus tu nunc iter ingrediamur. quid cessamus? pergamus, pergamus ad oues nostras, quas suo Christus sanguine redemptas, nostræ fidei commisit, quarum item sanguinem de manibus nostris requiret. Age nunc diligenter cognoscamus vultum pecoris nostri, nostros greges consideremus; in numero nostras oues habeamus, agendum, nominatim eas uocemus; educamus ad pastum; sequentibus præeamus; luporum rabidos ab eis morsus arceamus;

Ezech. 34

Prov. 27

Ioan. 10.

Num. 27

arceamus; saluas & incolumes domum iterum reducamus; vt cùm sumus ille Pastor rationem à nobis reposcet, intrepidè in medium prodire; & his eum uocibus fidenter alloqui audeamus. En tibi Pater cœlestis, quem mihi gregem tradidisti, eum ego tibi integrum conseruauai; tu illius miserere, & unà cum Pastore in optatam illam tuam sedem, & beatorum domicilium, transferas; ut ibi dulcissimo tuo aspectu læti perfruamur; ut oculos nostros diuinitatis tuæ splendore, ac pulchritudine perpetuò pascamus; ut tibi sempiternas laudes, & gloriam in excelsis canamus, per omnia sæcula sæculorum. Amen.

R E G E S T V M.

A B C D E F.

Omnes sunt quaterniones, præter
F. duernionem.

V E N E T I I S E X O F F I C I N A
I O R D A N I Z I L E T I.
M. D. L X I I.